

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Judicium Ecclesiasticum Seu Decretalium Gregorij IX.
Pont. Max. Liber II.**

Schmalzgrueber, Franz

Ingolstadii, 1726

§. II. Regulæ Præsumptionum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74990](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74990)

venta civiliter, & ad vivi infantis restitutionem. *Ad 7.* ita favori oportet reo, ut crimina non maneant impunita, sed ut *n. præc.* dixi, nisi Præsumptiones violentæ sufficerent ad condemnandum, crimina occulta plerumque manerent impunita, aut saltem rarissime puniri poenâ ordinariâ possent.

22 Argumenta *tertia sententiæ* confirmant responsum nostram; nam textibus *ibi cit.* poenâ ordinariâ non est imposita, quia de delicto non constabat, nisi ex suspitione: quia tamen huic suspitioni causa data est per aliud delictum, idcirco hoc, non ipsa Hære-

sis, aut adulterium punitum est poenâ extraordinariâ.

Debet autem hic Judex, quando ex Præsumptionibus etiam violentis ad puniendum crimen procedit, cautè dispicere ipsas circumstantias, & præsertim gravitatem criminis; nam quanto crimen est gravius, tanto ad condemnandum requiruntur fortiores, & vehementiores Præsumptiones, ut notant Abb. in *c. 14. h. tit. n. 3.* Laym. in *c. 2. eod. n. 3.* Pirh. *hic n. 49.* & ratio est, quia cautius agendum est, ubi periculum majus vertitur, ubi periculum *3. princ. de elect. in 6.*

§. I I.

Regula Præsumptionum.

S U M M A R I U M.

23. 24. Præsumptiones violentæ non oriuntur, nisi ex violentis, & vehementissimis conjecturis.

25. 26. 27. Non violentæ ducuntur ex communiter contingentibus.

28. 29. 30. Qualis res est, si talis manere possit, præsumitur adhuc talis esse, & talis mansura, nisi probetur mutatio.

31. 32. Qualitas, quæ naturaliter inest homini, semper adesse præsumitur.

33. 34. 35. Facta, de quibus dubium est, quo animo facta sint, in meliorem partem interpretari debemus.

36. 37. Quilibet præsumitur bonus, nisi probetur malus.

38. 39. 40. Fortior Præsumptio prævalet debiliori.

41. 42. Quid præsumatur de crimine commisso, si quis fugiat?

23 **R**egula I. Præsumptiones violentæ non oriuntur, nisi ex violentis, & vehementibus conjecturis. Ita.

1. In dubio, an aliquis ex hoc patre, vel ex illa matre sit genitus, rectè sumitur conjectura ex affectu dilectionis, cum naturale sit, ut parens prolem suam diligat, nullisque affectus extraneus paternum vincat *l. cum furiosus 7. princ. C. de Curat. furios.* E contrario pater, vel mater non esse præsumitur, si filium non diligat, aut odio habeat *c. afferre 2. h. tit.* ubi Salomon litem inter duas mulieres de filio contententes diremit ex affectu matris malentis carere filio, quam videre divisum.

2. Adversus eum, qui factus est se recepisse pecuniam, & intra biennium non objecit exceptionem non numeratæ pecuniæ, est Præsumptio Juris, & de Jure, quod eam receperit, ita, ut elapso biennio, non admitatur exceptio, aut probatio, ut patet ex *toto Tit. C. de non num. pecun.*

24 3. Olim cognoscens sponsam suam de futuro præsumebatur id fecisse affectu conjugali, & sic non permittebatur amplius ab ea recedere, tanquam Matrimonio contracto, & consummato *c. is qui fidem 30. de sponsal.* ubi deciditur Sponsalia de futuro per carnalem copulam subsecutam transire in Sponsalia de presenti. Sed hæc præsumptio sublata est nunc per *Trid. sess. 24. c. 1. de reform.* ubi

irritantur Matrimonia clandestina, seu non contracta coram Parocho, & testibus.

4. Si testes deponant se vidisse aliquem solum cum sola, nudum cum nuda, in eodem lecto jacentem, præsertim in loco secreto, & abdito, rectè probatur adulterium ad ferendam sententiam non tantum divortij, sed etiam poenæ ordinariæ; quia indicia hæc sunt nimis violenta, & si illa non sufficerent, vix imponi unquam posset poenâ ordinariâ adulterij, cum hoc alijs majoribus probationibus vix unquam probari possit *c. litteris 12. h. tit.*

5. Universim, quando actus non potest directè probari per visum, vel alium sensum immediatum, & proprium, tunc sufficit, si testes deponant super actibus propinquis, dummodo addant, se ita credere: adeoque tali casu sufficit testimonium de credulitate, cum de scientia haberi non possit. Patet ex *c. litteris cit.* junctâ Gloss. *ibid. V. credebant*, & confirmatur ex *c. tertio 13. & ibi Gloss. V. dicta sunt tit. eod.* Dixi autem, si testes deponant super actibus propinquis; nam ex solis oculis, & amplexibus, nisi concurrant alia adminicula, suspicio adulterij violenta non inducitur; quia sunt actus tantum remoti, qui sæpe cum adulterio, & fornicatione non conjunguntur.

Regula II. Præsumptiones non violentæ ducuntur ex communiter contingentibus. Et sic

1. Quia

1. Quia delicta communiter junguntur dolo, in dubio semper præsumitur dolus; seu damnum, quod injuste datum est alteri, semper præsumitur dolo malo illatum, & animo nocendi *c. sicut 1. b. tit.*

2. Inter personas valde propinquas non debet præsumi incestus; quia *naturale fœdus*, h. e. naturalis conjunctio sanguinis inter tales personas nihil permittit sevi criminis suspicari, ut dicitur *c. cum in juventute 15. b. tit. & c. à nobis 9. de cohabit. Cler. & mulier.*

3. Siquis ex duobus sibi propositis, & objectis unum tantum negat, alterum tacite confiteri, seu affirmare censetur; & è contrario, si unum confiteatur, alterum tacite censetur negare *c. nonne 9. b. tit.* Excipitur, si una res cohareat alteri, & accessorie veniat; nam in his, ut rectè advertit Henr. Canif. in *c. nonne cit. n. 2.* unam negans, aliam affirmare non censetur, e. g. si creditor repetat debitum suum unà cum eo, quod interest, & reus neget debitum, non idcirco censetur confessus id, quod interest.

4. Vicinus præsumitur scire, quæ in vicinia facta sunt *c. quosdam 7. b. tit.* Et hinc si testis productus, & interrogatus in Judicio dicat: *Scio, quia vicinus sum*, rectè concludit; similiter rectè probat, si testis productus negat se scire, & in probationem sui dicti allegat, quod sit vicinus. Intelligi autem hoc debet de factis, quæ sunt communiter nota in eo loco, ut monet Pirh. *hic n. 38.* nam si non sunt publicè nota in illo loco, non præsumuntur vicini illa scire, & conf. alleganti ignorantiam credendum est, nisi allegans talis sit, qui ex officio tenebatur factum indagare: & ratio est, quia secundum *Reg. 47. in 6.* regulariter præsumitur ignorantia facti alieni, ubi scientia non probatur.

5. Factum in loco remoto notum præsumitur etiam notum in loco vicino *c. quanto 2. h. tit.* Ratio est, quia notitia aliquid facti melius, & facilius haberi potest in loco vicino, & propinquiore, quippe ex quo fama primùm ad loca remotiora propagatur. Admittitur tamen contra hanc Juris præsumptionem probatio in contrarium, si sc. is, qui negat se scire, probabili argumento ostendat rei illius ignorantiam.

6. Qui dilationes in Judicio querit, aut illud declinat, præsumitur nocens; è contrario innocens præsumitur, qui se offert Judicio *c. nullus 4. b. tit.* Ratio est, quia qui se offert Judicio, censetur confidere Justitiæ suæ causæ, sicut eidem censetur diffidere, qui Judicium subterfugit, aut dilationes querit.

7. Qui Beneficium pingue cum tenui, vel honorificum cum minùs honorifico permutat, præsumitur fraudulenter, & per Simoniam permutationem istam fecisse *c.*

quia verisimile 10. b. tit. Ratio est, quia non est verisimile, quod quis Beneficium majus cum minore, pingue cum tenui gratis, & alio simili non recepto permutaturus sit, cum de nemine præsumendum sit, quod res suas, sive bona jactare velit. Potest tamen suspicio hæc purgari indicijs contrarijs, ut fieret, si Beneficium pingue sit valde laboriosum, seu tene verò quietum, & permutans homo senex, nec par laboribus &c. Hæc omnes Præsumptiones sunt Juris Præsumptiones; quia à Jure sunt approbatæ, ut constat ex textibus *citt.*

Regula III. *Qualis res est, si talis manere possit, præsumitur adhuc talis esse.* Sic *talis mansura, nisi probetur mutatio.* Sic

1. Præsumitur quisque liber, nisi probetur servus, cum à natura quilibet liber sit. Proceditque hoc non tantum in personis, sed etiam in rebus, & fundis; cum enim ab origine sua quodlibet prædium liberum sit, tale censei, & pro Allodiali haberi debet, donec probetur contrarium *l. si in adibus 9. §. 1. seq. C. de servit.*

2. Filius ex legitimo matrimonio natus præsumitur esse in patria potestate, nisi probet emancipationem, & liberationem ab ejus potestate *l. si filius 8. ff. de probat.*

3. Ubi olim fuerunt termini confinium, etiam hodie esse præsumuntur, nisi probentur mutati *l. in finalibus 1. ff. fin. regund.*

4. Quæ semel ordinavit testator, præsumitur non mutasse *l. eum qui 22. ff. de probat.* & quibus Legatis, aut Fideicommissis oneravit heredem institutum, iidem præsumitur onerare voluisse etiam substitutum *l. licet 74. ff. de Legat. 1.*

5. Qui olim possedit, etiamnum, atque ex eodem titulo possidere præsumitur *arg. c. olim 17. de restit. spoliat.*

6. Qui status rei fuit præterito tempore, præsumitur mansurus etiam pro futuro *c. scribam 9. b. tit.* Excipe in his, quæ temporis cursu necessariò, aut verisimiliter immutantur: sic enim qui olim fuit puer, non præsumitur semper mansurus puer, cum id naturæ repugnet: nec qui in pueritia nescivit litteras, præsumitur etiam futuris temporibus semper imperitus, cum verisimile sit hominem successu temporis posse discere, quæ antea ignorabat.

7. Ex bona conversatione in adolescentia præsumitur puer etiam bonus fururus in virili ætate, & senectute *c. ex studio 3. b. tit. & concordat Prov. c. 22. v. 6. ubi Sapiens, Adolescens, inquit, juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea.* Fal- lit tamen nonnunquam hæc Præsumptio, & loco illius verificatur tritus ille Verlus: *Angelicus Juvenis senibus Sathanizat in an- nis.*

8. Qui in Juventute fuit continens, non

yy

non

non præsumitur in senectute incontinens, maxime si sit literatus *c. cum in juventute 15. b. tit.* quia Concupiscentia cum cæteris vitijs in senectute præsumitur diminui teste Seneca: *Cum cætera vitia cum homine senescant, sola avaritia juvenescit.*

9. Qui diu negligens fuit tempore præterito, præsumitur etiam tempore futuro futurus negligens *c. scribam cit.* Et universim, qui semel deprehensus est malus in aliquo genere mali, præsumitur etiam postea in eodem futurus malus, *Reg. 8. in 6. & vice versa semel bonus semper præsumitur bonus, nisi malus probetur, vel de contrario constat, ut tradit Dynus in Reg. 8. cit. & ratio est, quia mutatio est aliquid facti, & ideo non præsumitur, sed probari debet.*

31 Regula IV. *Qualitas, que naturaliter inest homini, semper adesse præsumitur.* Sic

1. In Senibus præsumitur prudentia *l. semper 5. ff. de Jur. immunit.* in Minoribus inconfluta facilitas, & ignorantia *l. si quis 3. ff. ad S. C. Macedon.* in foeminis loquacitas, imbecillitas, & timiditas *l. § primo 2. ff. ad S. C. Vellejan.*

2. Parentes præsumuntur amare liberos, & vicissim *arg. l. si pupillorum 7. §. si pater 2. ff. de reb. eor. qui sub tutel. Sc.* quia amor illis innatus est: item potens generare præsumitur quilibet, qui debitam ætatem habet, nisi probetur impotens: & quia vita hominis hodie 100. annorum terminis circumscribitur, nemo ultra illos extensus vitam præsumitur. Menoch. *l. 6. præsumpt. 49. n. 1.*

3. Si duo simul pereant naufragio, incendio, vel alio casu repentino, præsumitur infans perijisse ante matrem, uxor ante maritum, senex ante juvenem, infirmior ante fortiorem *l. cum pubere 22. & l. si mulier 23. ff. de reb. dub.* Excipitur, si concurrant circumstantiæ morbi præcedentis in aliquo, vel adsit aliud adminiculum præsumptionem Legis cessare faciens, ut ex Paulo Zacchia optimè advertit Illustrissimus Petra *Comment. tom. 1. fol. 506. n. 80.* ubi addit morbum hunc talem esse debere, qui vires adeo extenuet, ut imbecillitati alterius æquiparetur; aliàs vim & efficaciam Præsumptionis Legalis non tollet.

32 4. Quilibet creditur idoneus ad Officium, Beneficium, vel actum aliquem exercendum, nisi probetur contrarium *c. fin. b. tit.* Hujus Præsumptionis beneficio liberatur ab onere probandi idoneitatem, qui Beneficium impetrat, & onus probandi contrarium incumbit neganti ipsam tales qualitates habere. Præsumptio hæc tamen non impedit, quin is, qui promovere aliquem ad Beneficium, vel Officium cupit, inquirere debeat de idoneitate promovendi. Imò Præsumptio pro idoneitate, & habilitate tum solum fit, quando post inquisitionem factam vitium, vel defectus non apparet.

Dixi autem in Regula *Qualitas, que naturaliter inest homini*; nam qualitates extrinsecæ, & accidentales, quæ à natura non insunt, non præsumuntur, sed probari debent: & tales sunt, quòd aliquis studuerit in Academia, quòd sit doctus, quòd Gradum in Litteris habeat, quòd dives sit &c. Excipite, nisi sit aliquid connexum cum eo, quod patet: sic si Clericus afferat Litteras Formatas, ex quibus constat eum esse Sacerdotem ordinatum, Præsumptio fieri potest, quòd etiam Minores Ordines legitime accepit.

Regula V. *Facta, de quibus dubium est, quo animo facta sint, in meliorem partem interpretari debemus c. estote 2. de R. J.* Et hinc nascitur alia Regula, quòd nunquam capiatur præsumptio delicti. Intellige, in ijs actibus, qui sunt indifferentes ex se, ut licite, vel illicite fiant; nam si actus malus sit, ut *2. 25.* dictum est, semper in eo dolus præsumitur.

Ex ista Regula 1. in possidente præsumitur bona fides, nisi Jus commune possessioni ejusdem resistat, aut alius adsit possessor antiquior, vel alijs argumentis mala fides possessoris probetur *arg. l. non ex eo 30. C. de eviction.*

2. Quando dubitatur, an aliquid sit spontè, an ex metu factum, præsumitur spontè factum, ne in altero præsumatur delictum *arg. l. cum te 2. C. de his, que vi Sc.*

3. Quando Princeps aliquid agit, de quo est dubium, an id fecerit ex justa causa, ad valorem actus requisitâ, præsumptio stat pro Principe, saltem in ijs, quæ sunt Juris humani. *Clem. un. de Probat. & respectu subditorum*; nam his non debet Princeps causam probare.

4. Quando dubitatur, an rite processum sit in Judicio, præsumitur pro Justitia Processus, & pro Judice quòd officio suo sit rite functus *can. absit 14. caus. 11. q. 3. & l. fin. ibi: quod non arbitramur C. de Offic. Civil. Judic.*

5. Generaliter præsumitur pro quovis Officiali quoad ea, quæ spectant ad Officium ejus, quòd rectè administraverit: unde si aliquid neglectum sit, præsumitur potius alterius, quàm Officialis culpa id accidisse. Limitatur tamen, nisi aliquid accidat contra naturam injuncti Officij, v. g. si incarceratus evadat; nam præsumitur negligentia custodis factum.

6. Pro Electo præsumitur, quòd sit sufficiens, & dignus officio, ad quod eligitur *can. 14. cit.* pro Doctore, quòd habeat scientiam requisitam, etiam antequam specimen edat *arg. l. un. C. de Professor. qui in urbe Sc.* & universim pro peritis in arte, quòd non fallant, quando consuluntur super re ad artem ipsorum pertinente *arg. l. semel 6. C. de re militar.*

7. Qui facit in suo, quod sibi ali-
quo

quo modo proudest, etsi alteri tertio noceat, præsumitur tamen facere animo sibi commodandi, non alteri nocendi, ut si quis in fundo suo extruat molendinum, per quod alterum molendinum patitur diminutionem aquæ, & lucri.

8. Ex duobus digladiatoribus, si unus occubuit, præsumitur fuisse aggressor, nisi constaret duellum fuisse utriusque consensu initum: & hoc favore uiventis, qui etiam præsumitur seruasse moderamen inculpatæ tutelæ, nisi probetur contrarium.

9. Servus delinquens præsumitur deliquisse absq; consensu Domini, & ideo dominus non tenetur in solidum, sed solummodo seruum dare noxam *l. si seruus 2. ff. de noxal. action.*

10. Huc pertinent omnes causæ favorabiles, quales sunt causæ Matrimoniales, ubi pro Matrimonio; Liberalis, ubi pro libertate; dotis, ubi pro dote; venditi, ubi pro emptore; stipulationis, ubi pro promissore præsumitur per ea, quæ notat Sichard. *in l. 9. C. de Nuptijs.*

36 Regula VI. Quilibet præsumitur bonus, nisi probetur malus. Sumitur ex *c. fin. h. tit.* Neque obstat status naturæ corruptæ, in quo versamur, quique proclives ad malum facit; nam pronitas hæc ad malum vinci potest per bonam educationem, & liberum exercitium virtutum, ac vitiorum extirpationem; neque enim vitia nobis à natura insunt, sed virtutes, saltem secundum aptitudinem, etsi non secundum perfectionem, ut *Ethic. 2.* dicitur, & notat Pirh. *hic n. 42.*

Habet tamen hæc regula plures Exceptiones, ut videre est apud Jordan. *l. 14. tit. 21. à n. 154.* Wagnereck *in c. fin. cit.* Pirh. *n. 42. cit.* & alios.

Excipitur enim 1. si talis Præsumptio vergat in præiudicium tertij; tunc enim non facile unicuique credendum est. Hinc Judex, etsi alias sit vir optimus, si tamen amicus, aut familiaris admodum sit parti aduersæ, reculari potest ex suspitione, ne faueat magis illi parti, cui amicus ita, & familiaris est.

37 *Excipitur 2.* si Præsumptio bonitatis esset in præiudicium ejus, pro quo præsumitur. Casus est *l. qui jurasse 26. §. si pater 1. ff. de iurejur.* ubi si pater iuravit nihil esse in peculio, filij, filius nihilominus convenitur ex contractu suo, & de peculio postea acquisito; nam si præsumeretur non pejerasse pater, fundata esset intentio Adversarij, quod illud peculium esset auctum post interpositum Juramentum.

Excipitur 3. si agatur de utilitate, seu salute animæ; nam in foro conscientia, ubi dubium est, melius est præsumere delictum, quam non delictum: Sic in dubio, an quis irregularis sit, præsumere debet se esse irregularem, & abstinere ab Altaris ministerio: sic si quis in Testamento confessus est se fuisse

Usurarium, agi contra heredem in eo institutum potest, ut restituat omnia, quæ testator acquisiuit toto vitæ suæ tempore; quia præsumitur omnia per Usuram acquisiuisse, nisi ostendatur contrarium.

Excipitur 4. Si præcesserint conjecturæ, & circumstantiæ, quæ præsumptioni bonitatis preponderant, & dolum præsumi faciant.

Regula VII. Concurrentibus pluribus Præsumptionibus, quæ inter se pugnant, fortiores prævalent debilioribus per textus *c. transmissæ 3. qui fil. legit. & l. Divus 7. junct. Gloss. V. existimari ff. de in integr. restit.* Proceditque hoc etiam in concursu, quo conjunguntur Præsumptio hominis, & Præsumptio Juris; nam si Præsumptio hominis validior, & verisimilior est, contra Juris etiam Præsumptionem prævalet *arg. l. Lucius 93. §. quaesitum 3. ff. de Legat. 3.* Ratio est, quia cum Jus partium in foro externo desumatur ex allegatis, & probatis, quanto fortior, & potentior est Præsumptio, quæ allegatur, tanto certius est Jus, quod ex illa desumitur.

Porro ad cognoscendum, quænam Præsumptio sit fortior alterâ, Authores communiter afferunt sequentes Regulas. 1. ceteris paribus potentior est Præsumptio, quæ stat pro valore actûs *l. quoties 12. ff. de reb. credit.* Et hinc Papa Beneficium conferens ei, quem scit ætatis, aut natalium defectu laborare, censetur dispensare in eo defectu. Menoch. *l. 6. præsumpt. 4. n. 4.* Procedit autem hoc in causis favorabilibus, & quando ad validandum actum non est opus nimis magna verborum improprietate; secus in odiosis, & ubi benigniorem sensum proprietatis verborum respuit.

2. Præsumptio pro parte benigniori prævalet Præsumptioni contrariæ *arg. l. semper 56. ff. de R. J.* Hinc si aliquis ex duplici titulo sit debitor, & debitum solvat non expresso titulo solutionis, præsumitur ex illo solvisse, qui ipsi solventi plus commodi affert.

3. Præsumptio excludens peccatum vincit Præsumptionem, quæ illud supponit: Sic proles, de cujus parentibus non constat, potius censetur ex Matrimonio, quam ex fornicatione nata.

4. Præsumptio, per quam magis consulitur animæ, fortior est contraria Præsumptione: Sic etsi quilibet præsumatur potius bonus, quam malus, tamen qui semel est excommunicatus, in dubio adhuc præsumitur excommunicatus, donec constet esse absolutum: neque sufficit, si ex quibusdam circumstantijs videatur esse, absolutus; quia id animæ tutius est.

5. Præsumptio fundata in illis, quæ sunt de substantia actûs, præferri debet illi, quæ fundatur in defectu solennitatis, V. g. aliquis scripsit in Testamento minùs solenni heredem, si queratur, an talis debeat præsumi

mi voluisse conficere Testamentum, dicendum est potius voluisse, quam noluisse ob omiffam solennitatem.

40 6. Presumptio fundata in naturali impotentia prevalet Presumptioni fundatæ in humanis conjecturis. E. g. aliquis alteri minatus est mortem, & hic deinde Occisus est; sed quia qui minas fecit, probare potest se tunc temporis tam procul abfuisse, ut non potuerit moraliter fieri tamen citò presens, presumitur non occidisse, saltem proprijs manibus.

7. Presumptio specialior prevalet magis generali: Ita etiam si generaliter Presumptio sit, si cui damnum datum est, illud esse à vicino datum, si tamen constet, quod hic sit vir bonus, & integræ famæ, ex hac presumitur eum esse innocentem à damno dato.

8. Presumptio, quod quis voluerit operari secundum Jus commune, prevalet Presumptioni, quod voluerit operari secundum Jus speciale.

9. Denique Presumptio negativa potentior est, quam affirmativa; nascens ex quasi possessione, quam illa, quod quelibet res presumat libera; quæ stat pro reo magis, quam quæ stat pro actore; quæ absurdum & inæqualitatem excludit magis, quam quæ illud includit &c. Vide Haun, tom. 5. tr. 4. à n. 634.

41 Dubitatur, quid presumi debeat, aut possit de crimine commisso, si fugiat? & distinguendum inter tria fugæ tempora. 1. an aliquis fugiat ante inquisitionem, vel accusationem institutam? 2. an fugiat post institutam inquisitionem, vel accusationem adversus ipsum? 3. an fugiat effracto carcere?

Si primum, etsi fuga ejusmodi probationem etiam semiplenam non faciat, facit tamen indicium, seu Presumptionem, ac suspicionem non levem commissi criminis, ut

cum communi docet Mynsing, cent. 6. obs. 98. n. 1. Mascard, de Prob. concl. 8. 9. n. 1. 10. § 15. Farin, prax. crim. q. 48. n. 1. § 27. Gonzal. in c. 4. h. tit. n. 3. Laym, ibid. n. 2. Pirh. hic n. 31. Wiest, n. 16. Ratio est, quia talis fuga censetur profecta ex conscientia criminis; plerumque enim rei, & sceleris conscij fugâ salutem querere solent, Excipe, nisi tamen alia causa discedendi probabilis appareat; tunc enim in dubio, quod benignus est, preferri debet, & fuga, sive discessio non in malam, sed in bonam partem accipi, ut notat Mascard. l. cit. n. 11. § 12. Laym. Pirh. l. cit.

Si secundum, presumitur fugisse, non 42 ex conscientia criminis, sed ob probabilem timorem institui Processus, & per se pericula, molestias, & vexationes tales causare solet, quas etiam innocentes non omnes subire volunt: assert tamen hujusmodi fuga aliquale criminis indicium, & suspicionem, ita, ut si accedant alia adminicula, efficiere probationem semiplenam, & sufficere ad Rei torturam possit, ut colligitur ex c. nullus 4. h. tit. & notat Menoch. l. 1. de presumpt. q. 39. n. 40. § 41. Mascard. l. cit. n. 17. Farin, n. 27. § 34.

Si tertium, multum refert, an justè eo carcere detentus fuerit, an injustè. Si injustè, fuga fugienti non nocet, modò de injustitia detentionis constet. Si justè, talis fugiens, si post fugam à Judice capiatur, postea gravius torqueri solet: quia tamen alia valde probabilis causa fugiendi allegari potest, videlicet ad liberandum se molestijs carceris, & periculis imminentibus, fuga ejusmodi non facit plenam probationem criminis, sed tantum presumptionem gravem, ac veluti confessionem ejusdem, ob quam graviter puniri potest. Laym. l. cit. & l. 1. Theol. Moral. tr. 4. c. 15. n. 10. in fin. Gonzal. in c. 4. n. 2. Pirh. hic n. 35.

TITULUS XXIV.

De Jurejurando.

Sæpe contingit, ut non quidem jus sed probatio in Judicio litigantem destituat: quare, ne ex probationum defectu, quod suum est, assequi aliquis prohibeatur, salubriter institutum est, ut Juramentum vel à parte, vel à Judice deferatur alteri litiganti, sicque decidatur lis, quæ aliter decidi nequit. Finis igitur

Juramenti in Judicio delati est rei controversæ confirmatio, & litis decisio. Hinc Apostolus Hebr. 6. v. 16. omnis controversiæ finis, inquit, ad confirmationem est Juramentum. Et Cajus JC. l. maximum 1. ff. h. tit. Maximum, ait, remedium, expediendarum litium in usum venit Jurisjurandi Religio. Quare sit